

ОСОБЛИВОСТІ ВИЗНАЧЕННЯ КУРСОВИХ РІЗНИЦЬ З ТОЧКИ ЗОРУ МІЖНАРОДНИХ ТА НАЦІОНАЛЬНИХ СТАНДАРТІВ

Анотація. У статті розглянуто особливості визначення курсових різниць із порівнянням вимог Міжнародного стандарту бухгалтерського обліку 21 та Положення (стандарту) бухгалтерського обліку 21. Запропоновано вдосконалення рахунків для відображення курсової різниці в процесі здійснення валютних операцій комерційного банку.

Аннотация. В статье рассмотрены особенности определения курсовых разниц с сопоставлением требований Международного стандарта бухгалтерского учета 21 и Положения (стандарта) бухгалтерского учета 21. Предложено совершенствование счетов для отражения курсовой разницы при осуществлении валютных операций коммерческого банка.

Annotation. The article discusses the peculiarities of determining the exchange rate differences by comparing the requirements of International Accounting Standard 21 and the Rule (Standard) of Accounting 21. The improvement of the accounts to reflect the exchange rate difference in foreign exchange operations of a commercial bank is offered.

Ключові слова: мультивалютність, курсова різниця, функціональна валюта, валюта подання, монетарна стаття.

На сьогодні операції з іноземною валютою є відносно новою сферою діяльності комерційних банків. У процесі зростання обсягів експортно-імпорتنих операцій на українському ринку з'являються підприємства з іноземними інвестиціями та іноземні суб'єкти господарської діяльності, що реалізують товари та послуги за іноземну валюту. Таке поширення операцій підприємств з іноземною валютою призвело до того, що в Україні поряд із національною валютою в обігу перебуває велика кількість іноземної валюти. Операції клієнтів банку з іноземною валютою регламентуються з урахуванням Міжнародних стандартів бухгалтерського обліку. Саме тому порівняння Міжнародних стандартів із Положеннями (стандартами) бухгалтерського обліку, що діють на території України, є актуальною темою для розгляду і потребує подальшого розвитку.

Дослідження окремих питань діяльності банків на валютному ринку присвячені праці таких вчених, як Кіндрацька Л. М., Коцовська Р. Р., Плетюх Л. О. [1 – 3] та ін.

Метою дослідження є розгляд та порівняння вимог щодо операцій з іноземною валютою згідно з міжнародними та національними стандартами бухгалтерського обліку.

Завдання дослідження – розглянути законодавчу та нормативну базу, згідно з якою в обліку відображаються валютні операції; розглянути рахунки в плані рахунків, за допомогою яких визначається результат діяльності за валютними операціями; навести пропозиції щодо розширення плану рахунків та виділення окремих рахунків для відображення курсової різниці.

Об'єктом дослідження є процес обліку валютних операцій комерційного банку. Предмет дослідження – облік операцій із іноземною валютою.

Банки мають право здійснювати облік іноземної валюти лише у випадку отримання ліцензії. Вона надається банківським установам на підставі Положення про порядок видачі банківських ліцензій, письмових дозволів та ліцензій на використання окремих операцій, затвердженого Постановою Правління НБУ № 275 від 17 липня 2001 р., де обумовлені, зокрема, вимоги до банків для отримання права на здійснення операцій із певними пунктами ліцензій [4].

Одним із ключових елементів національної системи бухгалтерського обліку є План рахунків, завдяки якому досягається систематизація бухгалтерських рахунків відповідно до елементів та в розрізі показників фінансових звітів. План рахунків комерційних банків має ряд особливостей: по-перше, мультивалютність, по-друге, наявність управлінського обліку, по-третє, подвійний запис за позабалансовими рахунками, по-четверте, структурно-логічний взаємозв'язок синтетичного та аналітичного обліку. План рахунків забезпечує мультивалютний облік операцій: операції в іноземній валюті відображаються за тими самими рахунками, що й операції в гривнях, згідно з їх економічним змістом [1, с. 36–40].

Порівнюючи мету МСБО 21 "Вплив змін валютних курсів" з П(С)БУ 21 "Вплив змін валютних курсів", можна сказати, що МСБО висвітлює, який саме валютний курс використовувати та як відображати вплив змін валютних курсів у фінансовій звітності, а також включати операції в іноземній валюті у фінансову звітність і як переводити її у валюту подання [5]. У той час як П(С)БО 21, навпаки, визначає методологічні засади формування в бухгалтерському обліку інформації про операції в іноземних валютах та відображення показників статей фінансової звітності

Згідно з МСБО 21, суб'єкт господарювання подає звітність у валюті подання. Валюта подання – це валюта, у якій подається фінансова звітність. Валюта основного економічного середовища, у якому суб'єкт господарювання здійснює свою діяльність, – функціональна валюта. Якщо валюта подання відрізняється від функціональної валюти, він переводить свої результати та фінансовий стан у валюту подання із застосуванням таких процедур:

1) активи та зобов'язання в кожному поданому звіті про фінансовий стан у випадку закриття переводяться за курсом на дату цього звіту про фінансовий стан;

2) дохід та витрати в кожному звіті про сукупні доходи або в окремому звіті про прибутки та збитки переводяться за курсом на дату операції;

3) усі остаточні курсові різниці визначаються в іншому сукупному прибутку [5].

П(С)БО розглядає виникнення курсових різниць під час перерахування монетарної статті. Під монетарною статтею розуміють статті балансу про грошові кошти, а також про такі активи й зобов'язання, які будуть отримані або сплачені у фіксованій (або визначеній) сумі грошей або їх еквівалентів.

У плані рахунків комерційного банку не передбачено рахунку, що відображає курсові різниці, які виникають у разі зміни курсу. Під курсовою різницею розуміють різницю, яка є наслідком переведення певної кількості одиниць однієї валюти в іншу за різними валютними курсами. Орієнтуючись на рекомендаційний характер положень у процесі здійснення валютних операцій, для більш детального відображення на рахунках банку курсових різниць запропоновано вести рахунок, відображаючи величину курсової різниці.

Групи рахунків, що відображають як позитивну, так і негативну курсову різницю, відображено в 3 класі "Операції з цінними паперами та інші активи і зобов'язання" 38 розділі "Позиція банку щодо іноземної валюти та банківських металів":

3810 А "Позитивна курсова різниця, що виникла при перерахунку коштів суб'єкта господарської діяльності".

3811 А – "Позитивна курсова різниця, що виникла при перерахунку коштів фізичних осіб".

3812 А – "Позитивна курсова різниця, що виникла при перерахунку коштів небанківських фінансових установ".

3820 П – "Негативна курсова різниця, що виникла при перерахунку коштів суб'єкта господарської діяльності".

3821 П – "Негативна курсова різниця, що виникла при перерахунку коштів фізичних осіб".

3822 П – "Негативна курсова різниця, що виникла при перерахунку коштів небанківських фінансових установ".

Проведене дослідження дало змогу порівняти вимоги національних та міжнародних стандартів щодо впливу зміни валютних курсів. Розроблено групи рахунків, що відображають курсові різниці за коштами клієнтів банку, використання яких дозволить наочно відстежити зростання або зниження величини курсових різниць.

Проведене дослідження повністю не розкриває відмінностей у вимогах міжнародних та національних стандартів щодо операцій з іноземною валютою. Напрямом подальшого дослідження має бути вдосконалення запропонованої та розробка нових груп рахунків, що будуть відображати курсові різниці з точки зору видів діяльності комерційного банку.

Наук. керівн. Глебова Н. В.

Література: 1. Кіндрацька Л. М. Бухгалтерський облік у комерційних банках України : навч. посібн. / Л. М. Кіндрацька. – К. : КНЕУ, 1999. – 432 с. 2. Коцовська Р. Р. Банківські операції [Електронний ресурс] / Р. Р. Коцовська. – Режим доступу : http://pidruchniki.ws/15840720/bankivska_sprava/bankivski_operatsiyi_-_kotovska_pp. 3. Плетюх Л. О. Особливості обліку валютних операцій комерційних банків / Л. О. Плетюх // Управління розвитком. – 2012. – Вип. 4. – С. 126–128. 4. Положення про порядок видачі банками банківських ліцензій, письмових дозволів та ліцензій на виконання окремих операцій [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.bank.gov.ua/> 5. Міжнародний стандарт бухгалтерського обліку 21 "Вплив змін валютних курсів" [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.minfin.gov.ua/> 6. Положення (стандарт) бухгалтерського обліку 21 "Вплив змін валютних курсів" [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.minfin.gov.ua/>